EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 11.12.2006
KOM(2006) 780 galutinis

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI

SAPARD METINĖ ATASKAITA 2005 m.

{SEK(2006) 1628}

1. ĮVADAS

Nuo 2000 m. ES padidino pasirengimo narystei paramą dešimties Rytų ir Vidurio Europos valstybių kandidačių kaimo plėtrai, sukurdama SAPARD – Specialiąją žemės ūkio ir kaimo plėtros paramos valstybėse kandidatėse programą. Jai įgyvendinti buvo pasirinktas unikalus metodas: valstybių kandidačių nacionalinės valdžios institucijos pasirinkdamos visiškai decentralizuotą valdymą prisiėmė visą atsakomybę ir tokiu būdu suteikė galimybę vykdyti SAPARD programą. Vienas tikslas yra įgyvendinti daug smulkių kaimo plėtros projektų, o kitas – sukurti struktūras, kurios valstybei įstojus būtų pajėgios taikyti *acquis communautaire*. Išsamią informaciją apie SAPARD įgyvendinimo ir valdymo sistemas galima rasti 2000 m. metinėje ataskaitoje.

2. PAGRINDINIAI ĮGYVENDINIMO REZULTATAI[1]

2000–2005 m. valstybių gavėjų kaimo ir žemės ūkio sektoriams gerinti buvo skirta 2 663,9 mln. EUR, iš kurių 1 334,2 mln. EUR atiteko 8 naujosioms valstybėms narėms, kurios atitiko SAPARD paramos teikimo reikalavimus[2], o 1 329,7 mln. EUR – Bulgarijai (BG) ir Rumunijai (RO). Per šį laikotarpį gavėjams faktiškai buvo išmokėta 1 803,0 mln. EUR[3], kurie sudaro 94,4 % visų turimų naujosioms valstybėms narėms skirtų asignavimų pagal metinius finansavimo susitarimus (toliau – MFS) 2000–2003 m. ir 40,9 % Bulgarijai ir Rumunijai skirtų MFS asignavimų.

2005 m. Europos Komisija (EK) Bulgarijai ir Rumunijai skyrė 250,3 mln. EUR, o visoms šalims gavėjoms iš viso išmokėjo 811,9 mln. EUR, iš kurių 557,5 mln. EUR naujosioms valstybėms narėms bei 254,4 mln. EUR Bulgarijai ir Rumunijai. 2005 m. mokėjimai sudaro 82 % 2000–2004 m. įvykdytų mokėjimų. Tai rodo, kad ES lėšos yra geriau įsisavinamos, o pagrindinė to priežastis yra faktas, kad, išskyrus Latviją ir Vengriją, visos naujosios valstybės narės pasiekė 95 % ribą, kai ES sustabdo grąžinimo mokėjimus, kol galės būti išmokėtas galutinis likutis. Prie jos labai priartėjo Latvija (94,6 %) ir Vengrija (91,3 %).

2005 m. naujosios valstybės narės ir toliau vykdė mokėjimus pagal SAPARD sutartis. 2005 m. pabaigoje tik Čekija oficialiai sustabdė SAPARD išmokas ir pateikė galutinio mokėjimo prašymą, kad jos programa galėtų būti įgyvendinta 2006 m.

Visose naujosiose valstybėse narėse įsipareigojimai gavėjams gerokai viršijo turimus 100 % SAPARD lėšų. Buvo įsipareigota remti daugiau kaip 34 000 projektų, o tai sudaro 1 492 mln. EUR Bendrijos įnašą.

Todėl naujosios valstybės narės galėjo pradėti greitai įgyvendinti po įstojimo vykdomas kaimo plėtros programas.

---

1 Žr. A priedą

2 Čekija (CZ), Estija (EE), Vengrija (HU), Latvija (LV), Lietuva (LT), Lenkija (PL), Slovakija (SK), Slovėnija (SI).

3 Išankstinio finansavimo ir grąžinimo mokėjimai.

2005 m. pabaigoje pagal SAPARD išleistos visos viešosios lėšos sudarė 2 334,9 mln. EUR[4]. Iš didelės dalies pagal SAPARD vykdytų gaunama pajamų, kurių ne daugiau kaip 50 % sudaro viešieji ištekliai. Bendras tiesioginis SAPARD paramos poveikis (visos reikalavimus atitinkančios išlaidos) yra 4 287,1 mln. EUR investicijoms ir suteiktoms paslaugoms. Todėl kiekvienas Bendrijos pagal SAPARD teikiamas 1 EUR galiausiai tampa 2,4 EUR investicija.

3. TIKSLŲ ĮGYVENDINIMO VERTINIMAS[5]

Dabar, kai naujosiose valstybėse narėse SAPARD įgyvendinimas baigiamas, galima įvertinti bendrą šalių programų poveikį.

Šioje ataskaitoje didžiausias dėmesys skiriamas įgyvendinimo rezultatų palyginimui su SAPARD programų tikslais. Joje vertinama ūkiams ir maisto pramonei skirtų investicijų priemonių įgyvendinimas, nes taip prisidedama prie ES standartų siekimo. Joje taip pat vertinamos kitos dvi investicijų priemonės, skirtos ūkinės veiklos įvairinimui ir kaimo infrastruktūrai, kuriomis prisidedama prie tvarios ekonominės plėtros ir darbo galimybių kūrimo kaimo vietovėse. Šioms priemonėms įgyvendinti buvo skirta 93 % SAPARD asignavimų[6].

Horizontalusis vertinimas, paremtas visais SAPARD programose nurodytais rodikliais, bus atliktas remiantis 8 naujųjų valstybių narių programų *ex post* vertinimu.

Ataskaitoje taip pat apžvelgiama 2005 m. Bulgarijos ir Rumunijos pasiekta pažanga.

3.1 Naujosios valstybės narės

Jau iki 2004 m. pabaigos visos 8 naujosios valstybės narės sugebėjo įsisavinti visą joms skirtą ES lėšų sumą ir parengti nemažai reikalavimus atitinkančių projektų pagal programas, vykdomas po įstojimo.

Investicijos į ūkius ir maisto pramonę, kurie *acquis* standartų pritaikymo požiūriu yra svarbiausi sektoriai, sudaro 53 % naujosioms valstybėms narėms skirtų SAPARD asignavimų, iš kurių 24 % buvo išleista investicijoms į ūkius, o 29 % – į maisto pramonę.

Pagal investicijų į ūkius priemonę gyvulininkystės ir gyvūninės kilmės produktams buvo skirta 41 % visos 8 naujosioms valstybės narėms skirtos sumos. Investicijos į vyno, vaisių ir daržovių sektorius yra didžiąja dalimi susijusios su *acquis* standartų pritaikymu. Šiems sektoriams tenka apie 10 % visų investicijų pagal šią priemonę.

Tuo pat metu investicijos į lauko kultūrų sektorių sudaro 17 %. Nors pasėlių sektorius kai kuriose šalyse yra svarbus bendros žemės ūkio produkcijos požiūriu, gana daug investuojama į pasėlių sektorių iš dalies ir dėl to, kad daug išlaidų reikalaujančiuose gyvulininkystės ir gyvūninės kilmės produktų sektoriuose, kuriems taip trūksta kaimo vietovių kreditavimo finansavimo, yra patiriama ekonominių sunkumų, kurie sukelia prastesnį lėšų įsisavinimą gyvų gyvulių sektoriuose ir atitinkamai didesnę paramą laiko kultūrų sektoriui. Kaip pavyzdį galima pateikti tris Baltijos valstybes, kuriose investicijų dalis pasėlių sektoriuje atitinkamai sudarė 45 % Latvijoje, 47 % Lietuvoje ir 70 % Estijoje.

---

4 Įskaitant bendrą nacionalinį finansavimą ir naujųjų valstybių narių mokėjimus peržengus 95 % ribą.

5 B ir C prieduose pateikiama horizontalioji apžvalga.

6 C.1 priedas.

Maisto produktų perdirbimo ir pardavimo srityje investicijos į mėsą, pieną ir pieno produktus – du svarbiausius sektorius *acquis* standartų taikymo požiūriu – atitinkamai siekė 52 % ir 21 %. Pagal monitoringo duomenis investicijos, didžiausią investicijų dalį sudaro *acquis* standartams taikyti skirtos investicijos. Pavyzdžiui, Lenkijoje, kuri yra didžiausia SAPARD šalis gavėja, investicijos, skirtos prisitaikyti prie ES sanitarinių ir veterinarinių standartų, sudaro apie 87 % visų investicijų į mėsos ir 72 % investicijų į pieno sektorius[7].

Be to, kai kuriose šalyse labai svarbios buvo investicijos į pirmojo etapo perdirbimą, kokybės gerinimą ir jos kontrolę. Pavyzdžiui, Čekijoje investicijos į kokybės kontrolės struktūrų tobulinimą perdirbimo gamyklose sudarė 23 mln. EUR, iš kurių 99 % buvo panaudoti pieno ir mėsos įmonėse RVASVT sistemoms įdiegti.

Šie rezultatai rodo, kad pagal šias dvi priemones vykdytos investicijos padėjo siekti SAPARD tikslų.

Investicijos į kaimo infrastruktūrą ir ūkinės veiklos įvairinimą sudaro 40 % visų naujosioms valstybėms narėms skirtų SAPARD asignavimų, iš kurių 31 % buvo skirtas investicijoms į kaimo infrastruktūrą, o 9 % – investicijoms į ūkinės veiklos įvairinimą.

Investicijos į kaimo infrastruktūrą daugiausia buvo skirtos atliekų tvarkymui (39 %), vandens tiekimui (19 %) ir vietinės reikšmės keliams (35 %). Gana aukštas investicijų į kaimo infrastruktūrą lygis visų pirma yra dėl aukšto jų lygio Lenkijoje (47 %), o kitos naujosios valstybės narės šiai priemonei skyrė žymiai mažesnes sumas.

Daugiausia ūkinės veiklos įvairinimo kaimo vietovėse investicijų teko kaimo turizmui (27 %), o investicijos į pagrindinių paslaugų plėtrą sudarė 11 %, naujosioms valstybėms narėms skirtų šios priemonės asignavimų.

Investicijomis pagal šias dvi priemones buvo patobulinta pagrindinė kaimo vietovių infrastruktūra ir remiama tvari ūkinės veiklos plėtra.

3.2 Bulgarija[8]

2005 m. ES pagal 2005 m. MFS Bulgarijai skyrė 75,1 mln. EUR. Visos ES lėšos, Bulgarijai skirtos pagal 2000–2005 m. MFS, sudarė 362,3 mln. EUR. Tuo pat metu EB Bulgarijai išmokėjo 67,2 mln. EUR, o visi 2000–2005 m. ES mokėjimai 2005 m. gruodžio 31 d. sudarė 158,2 mln. EUR (43 % turimų ES lėšų).

Iki tos pat dienos pagal visas priemones (išskyrus žemės ūkio ir aplinkos apsaugos bei drėkinimo sistemos priemones) SAPARD agentūra patvirtino 1 921 projektą, kuriems skirta ES finansavimo dalis sudarė 286,5 mln. EUR (79 % MFS 2000–2005 m.). Tačiau po laikino projektų, patvirtintų pagal taip vadinamą „riboto laikotarpio procedūrą“, sustabdymo 2005 m. buvo patvirtintas tik 1 721 projektas, kuriam skirta ES finansavimo dalis sudarė 251,8 mln. EUR (70 % MFS 2000–2005 m.)[9]. Tai, kad Agentūra taikė šią procedūrą, labai pavėlino programos įgyvendinimą.

---

7 2005 m. Lenkijos metinė įgyvendinimo ataskaita.

8 C.3.9 priede pateikiama SAPARD lėšų paskirstymo Bulgarijos priemonėms apžvalga.

9 Nuo 2004 m. liepos mėn SAPARD agentūra, siekdama pagreitinti projektų įgyvendinimą„riboto įgyvendinimo laikotarpio procedūrą“, pagal kurią, laukiant, kol bus galutinai patvirtinta, ar projektai atitinka reikalavimus, jie buvo tvirtinami laikinai. Tačiau jai buvo paprieštarauta nacionaliniu ir ES lygiu. Todėl SAPARD programos įgyvendinimas buvo atidėtas laikinai sustabdžius projektus, kol bus priimtas galutinis sprendimas dėl reikalavimų atitikimo.

2005 m. dėl lėšų sunaudojimo pagal 2000–2004 m. MFS ir dėl vėlyvo 2005 m. MFS ratifikavimo buvo patvirtinta tik 12 projektų. Todėl buvo sustabdyti kvietimai teikti paraiškas dėl visų priemonių, išskyrus profesinio mokymo, gamintojų grupių steigimo, miškininkystės ir techninės pagalbos priemones, kurioms dar buvo likęs ribotas lėšų kiekis.

Iki 2005 m. pabaigos buvo įgyvendinti 1 378 projektai, kurie sudarė 72 % iki to laiko patvirtintų projektų, iš jų 536 buvo įgyvendinti 2005 m. EB finansavimo dalis kompensuojamomis subsidijomis buvo 159,1 mln. EUR ir sudarė 54 % 2000–2004 m. MFS sumos.

Daugiausiai asignavimų skirta investicijų į žemės ūkio valdas (32 % turimų lėšų) ir investicijų į perdirbimą ir pardavimą priemonės(34 % turimų lėšų). Investicijų į žemės ūkio valdas priemonė, pagal kurią buvo patvirtinti 1 324 projektai ir kuriai buvo skirta 81 % lėšų, buvo pati sėkmingiausia. Iš šių projektų buvo įgyvendinti 998 projektai (2005 m.– 391). Pagal antrą iš populiariausių priemonių – investicijų į perdirbimą ir pardavimą priemonę – buvo patvirtinti 238 projektai (2005 m.– 55), kuriems buvo skirta 59 % turimų lėšų. Pagal investicijų į žemės ūkio valdas priemonę lauko kultūrų, vaisių ir daržovių sektoriams ir toliau skiriama labai daug lėšų (77 %), ką galima pateisinti didelių poreikiu racionalizuoti ir mechanizuoti šiuos sektorius, ekonominiais sunkumais galvijų sektoriuose ir silpnomis kaimo vietovių kreditavimo paslaugomis. Pagal investicijų į perdirbimą ir pardavimą priemonę, investicijų į mėsos, žuvies, pieno ir pieno produktų perdirbimą projektai sudaro 53 % visų patvirtintų projektų.

Taip pat padidėjo sutarčių, sudaromų pagal ūkinės veiklos įvairinimo priemonę, skaičius. Patvirtintas 291 projektas, apimantis 50 % visam programavimo laikotarpiui skirtų lėšų. Įgyvendinta 190 projektų (2005 m. – 88). Šioje srityje svarbiausia buvo veikla, susijusi su investicijomis į kaimo turizmą (43 %) ir investicijomis į medieną, medžio dirbinius ir biokurą (33 %).

Iš 2000–2005 m. turimų lėšų 60 % buvo skirta sutartims pagal kaimo infrastruktūros priemonę ir 50 % – pagal kaimo vietovių rekonstrukcijos priemonę. Iki 2005 m. pabaigos buvo įgyvendinta atitinkamai 17 ir 30 projektų. 83 % Kaimo infrastruktūros priemonei skirtų lėšų buvo panaudota keliams tiesti.

3.3 Rumunija[10]

2005 m. ES pagal 2005 m. MFS Rumunijai skyrė 175,2 mln. EUR. Visos ES lėšos, Rumunijai skirtos pagal 2000–2005 m. MFS, sudarė 967,4 mln. EUR. 2005 m. EB Rumunijai išmokėjo 187,2 mln. EUR, o visi 2000–2005 m. ES mokėjimai 2005 m. gruodžio 31 d. sudarė 285,4 mln. EUR (39,8 % ES lėšų).

Iki 2005 m. pabaigos SAPARD agentūra patvirtino 1 928 projektus, kuriems skirta 534,8 mln. EUR ES lėšų (55 % 2000–2005 m. SAPARD asignavimų). Kadangi EB Rumunijai iki 2005 m. pabaigos išmokėjo 385,4 mln. EUR, o siekiant išvengti asignavimų panaikinimo iki 2006 m. pabaigos Rumunijai ji turėtų išmokėti 792,2 mln. EUR[11], jei įgyvendinimo tempai nepagreitės 2006 m., Rumunija rizikuoja prarasti nemažą ES lėšų dalį.

---

[10] C.30.10 priede pateikiama SAPARD lėšų paskirstymo Rumunijos priemonėms apžvalga.

[11] Lėšų panaikinimo terminas pagal 2006 m. liepos 11 d. Reglamentą (EB) Nr. 1052/2006 (OL L 183, 2006 7 12, p. 3) 2004 m. ir 2005 m. MFS buvo pratęstas vieneriems metams.

SAPARD įgyvendinimas prasidėjo tik 2002 m. viduryje ir dėl administracinių pajėgumų bei paskolų ūkiams arba kaimo verslui trūkumo iškilo didelių sunkumų. Be to, 2005 m. programos įgyvendinimą Rumunijoje sutrikdė potvyniai.

Atsižvelgdama į nuostolius (1,6 mln. EUR, kurie sudaro 3,4 % 2003 m. BVP), kurių 2005 m. balandžio–rugsėjo mėn. patyrė beveik visos apskritys, EB sutiko perskirstyti didžiąją lėšų dalį kaimo infrastruktūros priemonei, skirtai nukentėjusioms teritorijoms paremti. Be to, kai kurioms priemonėms ji sutiko taikyti su stichinėmis nelaimėmis susijusias DFS (Daugiamečio finansavimo susitarimo) nuostatas, leidžiančias ES taikyti aukštesnę bendro finansavimo normą (85 % vietoj 75 %) ir aukštesnę viešosios pagalbos normą (privatiems gavėjams 75 % vietoj 50 %). Be to, buvo sukurta nauja priemonės dalis investicijoms į potvynių prevenciją.

Apskritai, programoje daug dėmesio skiriama kaimo infrastruktūrai atkurti, o platesniu mastu įsisavinti lėšas pagal priemones, susijusias su *acquis,* buvo pradėta tik neseniai. Todėl vienas iš pagrindinių programos tikslų – padėti Rumunijai laikytis ES *acquis* reikalavimų – dar nėra pasiektas.

Didžiausia ES lėšų dalis buvo skirta kaimo infrastruktūros priemonei. Tačiau 2005 nebuvo sudaryta sutarčių dėl jokių naujų projektų, nes dar 2004 metais buvo sudaryta sutarčių už 100 % projektams skirtų lėšų (49 % kelių, 35 % geriamo vandens įrenginių ir 16 % nuotekų valymo sistemų projektams). Buvo kaltinimų dėl kaimo infrastruktūros priemonės projektų prastos kokybės ir konkurso procedūrų pažeidimų. Rumunija ėmėsi priemonių įgyvendinimo kontrolei sustiprinti, todėl dėl nei vieno iš tariamų pažeidimų finansinių klaidų taisymų kol kas nebuvo atlikta. Nemažai daliai įgyvendintų projektų buvo padaryta didelės žalos per 2005 m. potvynius.

Rimtų lėšų įsisavinimo problemų iškyla antrą pagal dydį finansavimą gavusiai investicijų į perdirbimą ir pardavimą priemonei, susijusiai su ES *acquis.* Buvo sudaryta sutarčių tik už 54 % 2000–2005 m. turimų lėšų. Iš šiai sričiai skirtos sumos mėsos produktų sektoriui teko 52 %, o pieno produktų sektoriui – 19 %.

Investicijų į žemės ūkio valdas priemonė yra trečioji iš svarbiausių priemonių. Tačiau pagal šią priemonę buvo sudaryta sutarčių tik už 28 % turimų lėšų (59 % lauko kultūrų, 20 % pieno ir 12 % mėsos sektoriaus projektams). Iki įstojimo dėmesys telkiamas į projektų įgyvendinimo greitinimą galvijų sektoriuose.

Tačiau iki 2005 m. pabaigos pagal ūkinės veiklos įvairinimo priemonę buvo sudaryta sutarčių tik už 23 % 2000–2005 m. skirtų lėšų, iš kurių 86 % yra susijusios su kaimo turizmu.

4. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS IR VALDYMAS

4.1 Programos įgyvendinimo monitoringas

2005 m. EB toliau glaudžiai bendradarbiavo su gavėjais monitoringo ir vertinimo sistemų taikymo srityse. Kartu su jau vykdomu monitoringu per 14 Monitoringo komiteto posėdžių 2005 m. dėmesys buvo telkiamas į programos pakeitimus. 2005 m. buvo priimta 11 EB sprendimų dėl 9 valstybių (visų, išskyrus Lenkiją) SAPARD programų pakeitimų, iš kurių 8 sprendimai buvo skirti naujosioms valstybėms narėms, o 3 – Bulgarijai ir Rumunijai (D priedas).

Dauguma naujosioms valstybėms narėms, kurios 2004 m. nebesudarinėjo naujų sutarčių, skirtų pakeitimų buvo susiję su galutinių mokėjimų parengimu.

Pagrindinis Bulgarijai ir Rumunijai skirtų pakeitimų tikslas buvo programas labiau pritaikyti stojimui ir pagerinti lėšų įsisavinimo pajėgumus. Be to, buvo patvirtintas programos pakeitimas, kuriuo leidžiama taikyti specialias nuostatas, susijusias su stichinėmis nelaimėmis, ir perskirstyti lėšas dėl potvynių Rumunijoje nukentėjusių infrastruktūrų atkūrimui.

4.2 Naujausia informacija apie vidurio laikotarpio vertinimus

Pagal DFS vidurio laikotarpio vertinimai, prireikus, turi būti patikslinami. Remiantis šia nuostata buvo nuspręsta iki 2005 m. gruodžio 31 d. atlikti tokį Bulgarijos ir Rumunijos vertinimų tikslinimą. Kadangi iki šios datos nei viena iš šių valstybių nepateikė vertinimo, ataskaitas persvarstys EB 2006 m.

4.3 Kaimo vietovių kreditavimas

PHARE VMĮ finansavimo priemonę sudaro ERPB, Europos plėtros banko tarybos (KfW) ištekliai ir PHARE lėšos, siekiant paskatinti valstybių kandidačių finansinius tarpininkus

– išplėsti jų finansines paslaugas VMĮ, įskaitant ūkius ir kaimo verslą,

– padidinti galimybes naudotis duomenimis apie susijusią riziką, ją stebėti ir

– valdyti rizikos poziciją.

Su kaimo vietovėmis susijusios programos dalies tikslas – stiprinti finansinio sektoriaus pajėgumus siekiant, kad ūkininkai ir kaimo verslo atstovai galėtų naudotis didesnėmis finansavimo galimybėmis.

Iki 2005 m. pabaigos ERPB su Bulgarijos, Lenkijos, Slovakijos, Slovėnijos ir Čekijos finansiniais tarpininkais pagal šią su kaimo vietovėmis susijusią programos dalį pasirašė sutartis dėl 6 projektų, kurie iš viso apima 47 mln. EUR kredito linijų ir 6,6 mln. EUR ES paramos. Europos plėtros banko taryba (KfW) pasirašė sutartis dėl dviejų projektų su Slovakijos (5 mln. EUR) ir Rumunijos (30 mln. EUR) finansiniais tarpininkais, o visa ES paramos suma sudaro 3,5 mln. EUR.

4.4 Kroatija

Kroatijos (HR) programą EB patvirtino 2006 m. vasario 8 d. 2006 m. jai buvo skirti 25 mln. EUR ir nustatyti 3 prioritetai, kuriuos reikia įgyvendinti pasinaudojant keturiomis priemonėmis: 20 % ES lėšų bus skirta investicijoms į ūkius, 39 % – žemės ūkio ir žuvininkystės produktų perdirbimui ir pardavimui pagerinti ir dar 40 % – kaimo infrastruktūrai gerinti, o likęs 1 % –techninei pagalbai.

DFS su Kroatija buvo priimtas 2005 m. gruodžio 6 d., pasirašytas – 2005 m. gruodžio 29 d. DSP nustatomos Bendrijos SAPARD programos valdymo ir kontrolės taisyklės.

Kadangi už SAPARD valdymą yra visiškai atsakinga pati šalis, Kroatija turi įsteigti ir akredituoti SAPARD agentūrą, kuriai EB vėliau perleis pagalbos valdymą.

5. VALDYMO PERLEIDIMO, AUDITO IR KONTROLĖS VEIKLA

5.1 Naujausia informacija apie pagalbos valdymo perleidimą ir monitoringo misijas[12]

2005 m. Rumunijoje buvo įvykdytas tik vienas valdymo perleidimo audito patikrinimas, kuris apėmė 4 priemones. 2005 m. EB sprendimas nebuvo priimtas, nes Rumunijos valdžios institucijos turėjo iš dalies pakeisti ir užbaigti kai kurias SAPARD procedūras, kad šios atitiktų DFS reikalavimus.

Be to, buvo atlikti keli faktų patikrinimo auditai valstybėse kandidatėse (Kroatijoje (HR) ir Turkijoje (TK)). Kroatijoje patikrinimų auditų tikslas buvo stebėti Nacionalinio fondo ir SAPARD agentūros padarytą pažangą, susijusią su akreditavimu, o Turkijoje – pradėti akreditavimo procesą pagal naują pasirengimo narystei paramos priemonę (IPA), taikytiną nuo 2007 m. sausio mėn. ir teikti konsultacijas bei informaciją, susijusią su atitinkamomis užduotimis ir atsakomybe.

5.2 Sprendimas dėl sąskaitų patikrinimo ir patvirtinimo

2004 m. 10 valstybių (Čekijos, Estijos, Vengrijos, Latvijos, Lietuvos, Lenkijos, Slovakijos, Slovėnijos, Bulgarijos ir Rumunijos) metinės ataskaitos buvo patikrintos ir patvirtintos 2005 m. rugsėjo 30 d. EB sprendimu C(2005) 3656.

2004 m. rugsėjo 28 d. EB sprendimas neapėmė Bulgarijos, Rumunijos ir Lenkijos 2003 finansinių metų metinių ataskaitų. Todėl 2005 m. Rumunijoje ir Lenkijoje buvo įvykdytos dvi sertifikavimo audito misijos, o Bulgarijos buvo paprašyta pateikti papildomos informacijos. Su šiomis trimis šalimis susiję EB sprendimai bus priimti 2006 m.

5.3 Sprendimas dėl atitikties patvirtinimo

2004 m. ir 2005 m. buvo tęsiamas 2003 m. rugsėjo mėn. pradėtas atitikties auditas. 2005 m. buvo atlikti 5 atitikties patikrinimai. Atliekant auditą Čekijoje, Vengrijoje, Lietuvoje ir Lenkijoje, dėmesys buvo telkiamas į tai, kaip buvo įgyvendintos koreguojamosios priemonės, kuriomis buvo siekiama atsižvelgti į pirmųjų tikrinimų, atliktų 2003 m. ir 2004 m., rekomendacijas. Siekiant patikrinti 2005 m deklaruotas išlaidas ir visų pagal naująją priemonę įgyvendintas procedūras, Rumunijoje auditas buvo atliktas antrą kartą.

Šio audito metu buvo nagrinėjamos pasirinktos mokėjimo bylos, o kai kurie galutiniai gavėjai buvo patikrinti vietoje. Apie nustatytus trūkumus buvo pranešta kompetentingoms valdžios institucijoms. Pabaigus sąskaitų patikrinimo ir patvirtinimo procedūras, susijusias su atliekamu patikrinimu pagal DFS, bus įvertinta galimybė atlikti su patirtomis išlaidomis susijusių finansinių klaidų taisymus.

2005 m, spalio 6 d. buvo priimtas Sprendimas dėl atitikties patvirtinimo C(2005) 3702, kuriuo nuspręsta netaikyti Bendrijos finansavimo sistemos tam tikroms Bulgarijos pagal SAPARD programą patirtoms išlaidoms dėl gavėjų ir jų konsultantų nepriimtinų interesų konfliktų dviejų projektų atžvilgiu ir, kitu atveju, dėl Bendrijos teisės aktuose ir DFS nustatytų privačių konkursų taisyklių nesilaikymo.

---

12 Žr. E priedą.

5.4 Europos audito rūmų (EAR) atliktas darbas

Pagal patikinimo pareiškimą 2004 m. EAR patikrino, kaip EB tvarko SAPARD įgyvendinimo metines ataskaitas, pagrindinį dėmesį telkdami į EB ataskaitų nagrinėjimo dokumentus ir DFS nustatytų terminų laikymąsi. EB tarnybos tinkamai atsižvelgė į pateiktas pastabas.

Be to, EAR, kaip numatyta jų 2004 m. metinėje ataskaitoje, atliko auditą Vengrijoje ir Slovėnijoje. EB tarnybos išnagrinėjo šias ataskaitas ir valstybių narių pastabas ir ėmėsi tolesnių priemonių, susijusių su tam tikrais klausimais, kurių iškilo abiejose valstybėse atlikto nacionalinio audito metu. Išnagrinėjusi šias ataskaitas EB laikosi nuomonės, kad nėra klaidų ar sistemos trūkumų paplitimo įrodymų.

Išvadose dėl 2004 finansinių metų EAR pažymi, kad apskritai pasirengimo narystei lėšoms mažesnių ar didesnių pavojų iškilo įgyvendinančių organizacijų valstybėse kandidatėse lygmeniu. EAR nurodė, kad buvo aptikta tam tikrų trūkumų visų pirma susijusių su SAPARD, bet jų finansinis poveikis buvo nereikšmingas. SAPARD atveju jie nusprendė, kad: „sistemose buvo visi svarbiausi elementai, procedūros buvo kruopščiai fiksuojamos dokumentuose, o sistemos, kaip apibrėžta ir patvirtinta, praktiškai veikė. [...] Remdamiesi atliktu audito darbu, išskyrus [...], Audito Rūmai dar kartą patvirtina savo nuomonę, kad SAPARD priežiūros ir kontrolės sistemos iš esmės praktiškai veikė.“

5.5 Informacija apie pažeidimus

2005 m. OLAF buvo pranešta apie 151 pažeidimą: 87 Rumunijoje, 21 Vengrijoje, 19 Lenkijoje, 9 Bulgarijoje, 4 Latvijoje, po 3 Estijoje ir Slovėnijoje, po 2 Lietuvoje ir Čekijoje bei 1 Slovakijoje. Naujųjų valstybių narių pranešamų pažeidimų skaičius aiškiai mažėja, o dauguma naujų atvejų, apie kuriuos pranešama OLAF, yra iš valstybių kandidačių, kuriose SAPARD išlaidos didėjo. Kai kurios šalys, ypač Rumunija, pranešė apie mažesnės nei 4 000 EUR vertės pažeidimus, todėl pranešimų apie tokius pažeidimus iš tų valstybių skaičius buvo gana didelis.

Dauguma pažeidimų, apie kuriuos buvo pranešta, atsirado dėl neteisingo viešųjų pirkimų taisyklių taikymo, apskaitos nenuoseklumo, tam tikrų reikalavimų neatitinkančių išlaidų ir padirbtų dokumentų. Rizikos veiksniais laikomi: netinkamas darbuotojų skaičius, nepakankamas mokymas, neatsižvelgimas į rotacijos svarbą bei siekis panaudoti SAPARD lėšas iki termino, susijusio su įstojimu.

6. ATEITIES VEIKSMAI

6.1 Pasirengimo narystei paramos priemonė (IPA)

2005 m. EB parengė teisinį pagrindą, skirtą imtis tolesnių priemonių, susijusių su išorės pagalbos politika, pasiūlyta 2007–2013 m. Finansinėje perspektyvoje[13], todėl buvo parengta nauja priemonė IPA, pakeičianti 5 ankstesnes priemones PHARE, ISPA, SAPAD, CARD ir Turkijos pasirengimo narystei paramos priemonę. Be to, buvo parengtos IPA įgyvendinimo taisyklės, įskaitant Pagalbos kaimo plėtrai pasirengimo narystei priemonę (IPARD), ir pradėtas parengiamasis darbas IPARD įgyvendinti tam tikrose valstybėse kandidatėse (Kroatijoje, Turkijoje, Buvusioje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje).

---

[13] COM(2004) 101.

6.2 Kroatija

2005 m. pagreitėjo nuo 2007 m. pradedamos taikyti IPARD sudedamosios dalies parengiamieji darbai.

IPARD programos pagrindas bus SAPARD programa. Ji apims tokias papildomas priemones kaip ūkinės veiklos plėtros įvairinimo, aplinką tausojančių ir kaimo vietoves išsaugančių žemės ūkio gamybos būdų ir *Leader* tipo priemonės. 2006 m. Kroatija ketina pateikti IPARD planą EB patvirtinti.

6.3 Turkija

Per 3 parengiamuosius patikrinimus Ankaroje 2005 m. balandžio, liepos ir gruodžio mėn. Turkijos valdžios institucijos patvirtino savo ketinimą kaip įmanoma anksčiau ir ne vėliau kaip 2008 m. pirmąjį pusmetį, pradėti IPARD programos įgyvendinimą, o EB teikė konsultacijas apie svarbiausias priemones, kurių reikia imtis.

Padedant nepriklausomiems ekspertams, turės būti parengtos išsamios sektoriaus analizės apie visus į IPARD programą įtrauktus sektorius. Turkijos valdžios institucijoms paprašius, FAO 2005 m. rudenį pradėjo pieno sektoriaus tyrimus, kurie turi būti baigti 2006 m.

Dėl kaimo vietovių kreditavimo finansavimo EB pabrėžė gerai veikiančių finansavimo priemonių svarbą IPARD lėšoms įsisavinti.

6.4 Bendradarbiavimas su tarptautinėmis organizacijomis

Pastaraisiais metais EB vis intensyviau bendradarbiavo su Tarptautinėmis finansavimo institucijomis (IFI) pasirengimo narystei paramos kaimo plėtrai srityje. Todėl dabar geriau suprantama, kaip veikia SAPARD bei IPARD, ir kokios yra galimos IFI ir EB tarnybų bendradarbiavimo sritys.

Po to, kai ES Kroatijai suteikė valstybės kandidatės statusą, Kroatija pradėjo glaudžiai bendradarbiauti ir derinti veiksmus su Pasaulio banku (PB). PB Kroatijai skirta žemės ūkio *acquis* sanglaudos priemonė (25,5 mln. EUR) buvo sukurta siekiant kurti pajėgumus Kroatijos žemės ūkio ministerijoje, įskaitant SAPARD (IPARD) agentūros steigimą ir SAPARD (IPARD) priemonių parengimą.

PB Turkijoje remia IPARD tipo priemonę pagal Žemės ūkio reformos įgyvendinimo projektą (ARIP).

EB taip pat aktyviai palaikė ryšius su kitais tarptautiniais rėmėjais, pavyzdžiui Jungtinių tautų vystymo programa (UNDP) ir Jungtinių Amerikos Valstijų tarptautinės plėtros agentūra (USAID), siekdama geriau koordinuoti atitinkamą kaimo plėtros veiklą. Be to, EB yra Rytų žemės ūkio grupės, kuri yra Vidurio ir Rytų Europoje veikiantis žemės ūkio ir kaimo verslo įmonių tinklas, koordinuojamas FAO, narė.